

**ДВНЗ “ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я.ГОРБАЧЕВСЬКОГО
МОЗ УКРАЇНИ”**

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра неврології, психіатрії, наркології та медичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

д-р мед. н., проф. Шульгай А.Г.

“ 20 ” травня 2015 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ПСИХІАТРІЯ ТА НАРКОЛОГІЯ**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

**напрямок підготовки 1201 МЕДИЦИНА
спеціальність 7.12010005 «Стоматологія»
факультет Стоматологічний
навчальний рік 2016-2017**

Розробники:

канд. мед. н., доцент кафедри неврології,
психіатрії, наркології та медичної психології Венгер О.П.

канд. мед. н., асистент кафедри неврології,
психіатрії, наркології та медичної психології Сас Л.М.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри неврології, психіатрії, наркології
та медичної психології

Протокол від “20” травня 2016 року № 9

Завідувач кафедри неврології,
психіатрії, наркології
та медичної психології

_____ (проф. Шкробот С.І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© _____, 2016__ рік

© _____, 2017__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 1201 Медицина (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин – 45	Напрямок підготовки 7.12010005 «Стоматологія» (шифр і назва)	Рік підготовки	4-й
		Семестр	8-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Лекції	6 год.
		Практичні	24 год.
		Лабораторні	год.
		Самостійна робота	15 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю	Тестовий модульний контроль

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 89 % :11 %

1. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Загальні питання психіатрії та загальна психопатологія						
Тема 1. Предмет та завдання психіатрії та наркології, історія розвитку. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Особливості структури психіатричної лікарні й диспансеру. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому. Порушення відчуття та сприймання. Порушення пам'яті. Порушення мислення та інтелекту. Порушення емоцій. Порушення ефекторної сфери. Порушення свідомості та самосвідомості. Психопатологічні синдроми	14	2	6			8
Підготовка до підсумкового контролю	2					2
Усього годин	18	2	6			10
Екзогенні психічні розлади Психічні розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та залежності від них.						
Тема 2. Екзогенні психічні розлади. Епілепсія. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання наркотичних речовин та речовин, які не внесені в державний перелік наркотиків.	9	2	6			1
Психогенні психічні захворювання						
Тема 3. Неврози. Гострі невротичні	10	2	6			2

реакції. Психічні порушення при вроджених та набутих вадах ротової порожнини та щелепно-лицевої ділянки. Психопатії та патохарактерологічний розвиток особистості.						
Поліетіологічні психічні захворювання. Змістовий модуль 7. Загальні принципи лікування психічних захворювань і розладів						
Тема 4. Афективні розлади. Клініка, типи перебігу. Шизофренія. Основні клінічні симптоми, форми та типи перебігу. Класифікація психотропних препаратів, показання до застосування, ускладнення та методи їх корекції.	6		6			
Підготовка до підсумкового контролю	2					2
Усього годин	27	4	18			5
ІНДЗ – не передбачено	-		-			-
Усього годин	45	6	24			15

2. Пояснювальна записка і структура дисципліни

Кредитно-модульна система організації навчального процесу спонукає студентів систематично вчитися протягом навчального року і має забезпечити підвищення якості підготовки студентів.

Програма з психіатрії та наркології для вищих медичних закладів освіти України складена для спеціальностей "Лікувальна справа" 7.110101, "Педіатрія 7.110104, "Медико-профілактична справа" 7.110105 напрямку підготовки 1101 "Медицина" у відповідності до освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців, затверджених наказом МОЗ України №239 від 16.04.03, та навчального плану, розробленого на принципах Європейської кредитно-трансферної системи (ЕСТБ) і затвердженим наказом МОЗ України Х«221 від 18.06.2002р. Кінцеві цілі з дисципліни однакові й складена єдина програма з психіатрії та наркології для зазначених спеціальностей.

Згідно з навчальним планом вивчення психіатрії та наркології здійснюється впродовж 4-го року навчання.

Програма структурована на модулі, змістові модулі, теми у відповідності з вимогами "Рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін" (наказ МОЗ України від 12.10.2004 р. № 492).

Навчальна дисципліна „Психіатрія та наркологія”:

- а) ґрунтується на вивченні студентами основ загальної психології, анатомії людини та фізіології людини, патоморфології та патофізіології, деонтології в медицині та інтегрується з цими дисциплінами;
- б) закладає основи вивчення студентами психіатрії, наркології та інших клінічних дисциплін, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами;
- в) забезпечує формування умінь застосовувати знання з медичної психології в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;
- г) закладає основи пізнання лікарем психології хворої людини, формування здорового способу життя та профілактики порушення психічних функцій в процесі життєдіяльності та при різних захворюваннях.

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу.

Обсяг навчального навантаження студентів описаний у кредитах ECTS залікових кредитах, які зараховуються студентам при успішному засвоєнні ними відповідного модулю (залікового кредиту).

Кредитно – модульна система організації навчального процесу спонукає студентів систематично вчитися протягом навчального року.

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є: а) лекції, б) практичні заняття, в) самостійна робота студентів (СРС).

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів психіатрії та наркології.

Практичні заняття передбачають:

- 1) дослідження студентами порушень психічних функцій в клінічних бесідах з хворими або на підставі клінічних прикладів, записаних у відеофільмах, кінофільмах, поданих у комп'ютерних програмах та інших

навчальних технологіях (оцінка та аналіз психічного стану, симптомів, синдромів психічних порушень, визначення етіологічних факторів, патогенетичних механізмів, типу перебігу захворювання);

2) обґрунтування попереднього діагнозу психічних та психосоматичних розладів, визначення тактики ведення хворих, призначення невідкладної медичної допомоги;

3) вирішення ситуаційних задач (оцінка і аналіз психічного стану, симптомів та синдромів психічних порушень, визначення тактики ведення хворого)

Рекомендується студентам на практичних заняттях коротко записувати теоретичний матеріал, дані про перебіг захворювання у даного хворого.

Кафедри неврології мають право вносити зміни до навчальної програми у межах 10-15% залежно від організаційних і технічних можливостей, напрямків наукових досліджень, екологічних особливостей регіону, але мають виконати в цілому обсяг вимог з дисципліни згідно з кінцевими цілями ОКХ і ОПП за фахом підготовки та навчальним планом.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями та під час індивідуальної роботи викладача зі студентами.

На практичних заняттях під час вивчення дисципліни при ротації модулів студент стає безпосереднім учасником процесу надання медичної допомоги пацієнтам психічного профілю від моменту їх надходження у стаціонар, обстеження психічного статусу, постановки діагнозу, призначення адекватного лікування до моменту їх виписування із клініки і реабілітації. Завдяки такій системі студент оволодіває професійними практичними навичками. На практичному занятті кожний студент самостійно під керівництвом викладача спостерігає хворих..

Самостійна робота студентів включає такі індивідуальні творчі завдання, як проведення аналізу ефективності використання різних лікарських препаратів, методів діагностики і лікування, вивчення наукової літератури, участь у науково-практичних конференціях клініки.

Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: контроль практичних навичок – вміння досліджувати психічний статус та інтерпретувати його при різних психічних захворюваннях; аналіз і оцінка результатів експериментально-психологічних та патопсихологічних досліджень, комп'ютерні тести; розв'язування ситуаційних задач та задач «Крок-2».

Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенню вивчення модулю.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення психіатрії – пояснювати значення психіатрії для окремих розділів медицини, її зв'язок з іншими медичними спеціальностями.

Навчити аналізувати основні методи дослідження психічного стану людини для виявлення психопатологічних симптомів в різних психічних сферах

Завдання

- *Вміти надавати невідкладну медичну допомогу при психічних розладах*
- *Визначати особливості тактики ведення стоматологічних хворих з психічними розладами*
- *Вміти розпізнавати клінічні прояви психічних і психосоматичних розладів*
- *Використовувати в роботі стоматолога методи психоосвіти, психогігієни та психопрофілактики*
- *Ставити попередній діагноз психічних та психосоматичних розладів*

На практичних заняттях під час вивчення дисципліни при ротації модулів студент стає безпосереднім учасником процесу надання медичної допомоги пацієнтам психічного профілю від моменту їх надходження у стаціонар, обстеження психічного статусу, постановки діагнозу, призначення адекватного лікування до моменту їх виписування із клініки і реабілітації. Завдяки такій системі студент оволодіває професійними практичними навичками. На практичному занятті кожний студент самостійно під керівництвом викладача спостерігає хворих..

Самостійна робота студентів включає такі індивідуальні творчі завдання, як проведення аналізу ефективності використання різних лікарських препаратів, методів діагностики і лікування, вивчення наукової літератури, участь у науково-практичних конференціях клініки.

Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: контроль практичних навичок – вміння досліджувати психічний статус та інтерпретувати його при різних психічних захворюваннях; аналіз і оцінка результатів експериментально-психологічних та патопсихологічних досліджень, комп'ютерні тести; розв'язування ситуаційних задач та задач «Крок-2».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні основи, сучасні принципи та правові засади охорони здоров'я по наданню допомоги хворим на психічні розлади;
- організацію лікувально-профілактичної допомоги пацієнтам з психічними розладами;
- методику збору анамнезу, соматичного і патопсихологічного обстеження пацієнтів з психічними розладами;
- симптоматику якісних і кількісних порушень сфер психіки;
- основні патопсихологічні синдроми;
- класифікацію психічних розладів.

вміти:

- визначити покази до невідкладної госпіталізації;
- виявити психопатологічні розлади та класифікувати їх на синдромальному рівні;
- провести диференційну діагностику та встановити нозологічний діагноз;
- надати невідкладну допомогу при гострому психозі;
- обґрунтувати фармакотерапію. Виписати рецепти нейрорепаративної та антидепресивної дії.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХІАТРІЇ ТА ЗАГАЛЬНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ

Конкретні цілі:

- Пояснювати предмет та основні завдання психіатрії та наркології
- Пояснювати значення психіатрії для окремих розділів медицини, її зв'язок з іншими медичними спеціальностями
- Аналізувати основні методи дослідження психічного стану людини

Тема 1. Предмет та завдання психіатрії та наркології. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Особливості організації психіатричної та наркологічної допомоги.

Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших розділів медичної науки. Принципи амбулаторної і стаціонарної допомоги хворим з психічними розладами в залежності від їх етіології, клінічних проявів і особливостей перебігу. Правові принципи психіатричної допомоги.

Роль лікаря стоматолога в наданні медичної допомоги хворим із симптоматичними (особливо граничними непсихотичними) психічними порушеннями. Сучасна структура організації психіатричної допомоги. Особливості структури стаціонарів для психічно хворих. Перша і невідкладна допомога хворим із психічними порушеннями, основні показання до

госпіталізації. Організація амбулаторної психіатричної допомоги. Роль лікаря стоматолога у виявленні психічних захворювань і розладів.

Тема 2. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.

Клініко-психопатологічне дослідження. Метод спостереження і самоспостереження. Цілеспрямована психологічна бесіда. Значення параклінічних методів у психіатричній діагностиці.

Поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання. Питання класифікації психічних розладів. Синдромологічна класифікація психічної патології. Поняття про реєстри психічних розладів як основу класичної психіатричної діагностики. Характеристика реєстрів психічних розладів. Поняття психотичного та непсихотичного розладу, органічного дефекту психіки.

Тема 3. Загальні принципи лікування та профілактики психічних захворювань і розладів.

Принципи, підходи та методи лікування психічних захворювань та розладів. Психосвіта та психопрофілактика в роботі лікаря стоматолога.

Конкретні цілі:

- ❑ *Демонструвати вміння виявляти психопатологічні симптоми в різних психічних сферах*
- ❑ *Робити висновки про стан психічних функцій хворого та визначати наявність психопатологічних симптомів*
- ❑ *Визначати психопатологічні синдроми та пояснювати їх особливості при різних психічних захворюваннях*

Тема 4. Порушення відчуттів та сприймання.

Порушення відчуттів: гіперестезії, гіпестезії, анестезії, сенестопатії. Порушення сприймань: ілюзії (афективні, інтерпретативні, парейдоличні). Психосенсорні розлади: метаморфопсії та порушення схеми тіла (аутометаморфопсії). Галюцинації: зорові, слухові, нюхові, тактильні та інших аналізаторів. Справжні галюцинації та псевдогалюцинації. Імперативні, коментуючі та нейтральні. Уявлення, фантазування нормальне та патологічне. Способи виявлення розладів відчуттів, сприймань та уявлень. Особливості спілкування та лікування хворих з порушеннями відчуттів та сприймання в стоматологічній практиці.

Тема 5. Порушення пам'яті.

Патологічне посилення пам'яті - гіпермнезія. Патологічне ослаблення пам'яті - гіпомнезія. Втрата пам'яті - амнезія (репродукційна, фіксаційна, ретроградна, антероградна, прогресуюча). Парамнезії: псевдоремінісценції, конфабуляції, криптомнезії. Особливості розладів пам'яті при різних захворюваннях.

Особливості обстеження та лікування хворих з порушеннями пам'яті в стоматологічній практиці.

Тема 6. Порушення мислення та інтелекту.

Порушення мислення за темпом (сповільнення, зупинка, прискорення), за логічним зв'язком (деталізація, паралогічне мислення, резонерство, розірваність). Нав'язливі ідеї (хворобливого міркування, нав'язливий рахунок, нав'язливі спогади та ін.). Надцінні ідеї (винаходу та відкриття, ревнощів, сутяжництва, іпохондричні та ін.). Маячні ідеї (відношення, переслідування, отруєння, впливу, шкоди, ревнощів, величності, самозневаги, самозвинувачення, іпохондричні, релігійні та ін.). Порушення інтелекту: деменція, олігофренія, межова розумова відсталість, інфантилізм. Особливості спілкування та лікування хворих з порушеннями мислення та інтелекту в стоматологічній практиці.

Тема 7. Порушення емоцій.

Порушення сили емоцій - патологічне посилення позитивних емоцій (гіпертімія, ейфорія, манія); патологічне посилення негативних емоцій (гіпотімія, депресія, страх, тривога). Патологічне послаблення емоцій (апатія, емоційна холодність, емоційна тупість). Порушення стійкості емоцій (емоційна лабільність, слабодухість, експлозивність, емоційна інертність (торпідність). Порушення адекватності емоцій (неадекватність емоцій, амбівалентність, фобії, дисфорії, патологічний афект). Способи визначення порушень емоцій. Значення емоційного стану пацієнтів для обстеження та лікування хворих в стоматологічній практиці.

Тема 8. Порушення ефекторної сфери.

Вольові розлади: абулія, гіпобулія, гіпербулія, парабулії. Розлади уваги: підвищене відволікання, підвищена прикутість, підвищена виснажливість. Компульсивні потяги (дромоманія, діпсоманія, наркоманія, піроманія, ігрова (гемблінг), Інтернет-залежність та ін.). Обсесивні потяги. Амбітендентність. Психомоторні розлади: збудження, ступор. Особливості обстеження та лікування хворих з порушеннями ефекторної сфери в стоматологічній практиці.

Тема 9. Порушення свідомості та самосвідомості.

Афективне звуження свідомості. Синдроми пригнічення свідомості: оглушення, сопор, кома. Синдроми потьмарення свідомості: астенічної сплутаності, деліріозний, онейроїдний, аментивний, синдром сутінкового стану свідомості. Синдроми дереалізації та деперсоналізації. Методи визначення стану свідомості та його порушень. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з порушеннями свідомості.

Тема 10. Психопатологічні синдроми

Межові непсихотичні синдроми: астенічний, невротичні (неврастенічний, обсесивно-фобічний, дисморфобічний, істеричний), депресивний, іпохондричний, соматоформний. Психотичні синдроми: депресивний, маніакальний, параноїдний, паранойяльний, дисморфоманічний, кататонічний,

гебефренічний, деліріозний, онейроїдний, аментивний, астенічної сплутаності свідомості, сутінкового стану свідомості, галюциноза. Дефектно-органічні синдроми: психоорганічні, Корсаковській амнестичний, олігофренії, деменції. Значення діагностики психопатологічного синдрому для вибору метода невідкладної терапії та наступного обстеження хворого в стоматологічній практиці.

СПЕЦІАЛЬНА (НОЗОЛОГІЧНА) ПСИХІАТРІЯ

Екзогенні психічні розлади.

Конкретні цілі:

- ❑ *Виявляти психічні порушення у хворих з екзогенними захворюваннями головного мозку.*
- ❑ *Визначати психопатологічні симптоми і синдроми при екзогенних ураженнях головного мозку.*
- ❑ *Визначати тактику ведення стоматологічних пацієнтів з психічними порушеннями при екзогенних ураженнях головного мозку.*
- ❑ *Діагностувати невідкладні стани і надавати екстрену медичну допомогу хворим з психічними порушеннями при екзогенних ураженнях головного мозку.*

Тема 1: Екзогенні психічні розлади

Психічні порушення при інфекційних порушеннях. Тактика лікаря-стоматолога з хворими на психічні розлади при хронічних інфекціях та ВІЛ-інфікованими.

Психічні порушення при черепно-мозкових травмах. Особливості психічних порушень в найгострішій, гострій та пізній стадії травматичної хвороби. Резидуально-органічні наслідки черепно-мозкових травм. Тактика лікаря-стоматолога з хворими на церебрастенію, енцефалопатію, травматичну епілепсію.

Психічні порушення при інтоксикаціях та внаслідок екологічно несприятливих впливів при лікарських, харчових, промислових та побутових отруєннях. Психологічні особливості людей, що мешкають в екологічно несприятливих зонах, особливості психічних порушень, які викликані екологічно несприятливими факторами. Тактика лікаря-стоматолога з хворими, які страждають психічними розладами при промислових та лікарських інтоксикаціях, внаслідок екологічно несприятливих впливів (у тому числі пострадіаційних). Особливості психічних порушень при патології порожнини рота та щелепно-лицевої ділянки (остеомієліт, пухлини).

Тема 2: Епілепсія.

Визначення понять епілептиформний синдром, епілепсії. Пароксизм, його клінічна характеристика. Первинна (генуїнна) та вторинна (симптоматична) епілепсія. Класифікація епілептичних пароксизмів. Генералізовані припадки: великий судомний припадок, тактика лікаря-стоматолога з надання допомоги хворому; абсанси, особливості ведення стоматологічних пацієнтів. Епілептичний

статус, невідкладна допомога у практиці лікаря-стоматолога. Визначати хворих на сутінкове потьмарення свідомості та особливості тактики лікаря-стоматолога. Зміни особистості у хворих на епілепсію, тактика лікаря-стоматолога. Принципи лікування епілепсії: комплексність, тривалість, індивідуальність. Аналіз провокуючих факторів.

Психічні розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та залежності від них.

Конкретні цілі:

- ❑ *Визначати особливості психічного стану стоматологічних пацієнтів при психічних розладах внаслідок зловживання психоактивних речовин.*
- ❑ *Визначати особливості наркоманічного синдрому при наркологічних захворюваннях.*
- ❑ *Визначати тактику ведення стоматологічних пацієнтів з психічними порушеннями внаслідок зловживання психоактивних речовин.*
- ❑ *Діагностувати невідкладні стани при зловживанні психоактивними речовинами.*
- ❑ *Надавати екстрену медичну допомогу хворим при невідкладних станах, внаслідок зловживання психоактивними речовинами.*

Тема 3: Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю.

Поняття психоактивних речовин, феноменів вживання та залежності. Причини, які приводять до зловживання психоактивними речовинами та поширеність цього явища. Класичне поняття великого наркоманічного синдрому.

Просте алкогольне сп'яніння, його ступені, діагностика, надання медичної допомоги при гострих алкогольних отруєннях. Патологічне сп'яніння: діагностика, судово-психіатрична експертиза.

Побутове пияцтво. Алкоголізм (залежність від алкоголю), його критерії. Діагностика абстинентного стану, медична допомога. Стадії алкоголізму, особливості деградації особистості. Алкогольний делірій, діагностика та невідкладна медична допомога. Затяжні алкогольні психози, енцефалопатії. Загальні принципи профілактики та лікування алкоголізму.

Тема 4: Психічні та поведінкові розлади в наслідок вживання наркотичних речовин та речовин, які не внесені в державний перелік наркотиків

Медичний, соціальний і правовий критерії наркотичних речовин. Гостра інтоксикація психоактивними речовинами та надання невідкладної медичної допомоги. Класифікація наркоманій та токсикоманій. Клінічні прояви та особливості перебігу наркоманій та токсикоманій. Загальні принципи профілактики й лікування наркоманій та токсикоманій. Стоматологічні ускладнення внаслідок зловживання психоактивними речовинами.

Психогенні психічні захворювання

Конкретні цілі:

- ❑ *Визначати етіологічні фактори психогенних розладів*
- ❑ *Аналізувати вплив психічних факторів на хворого*
- ❑ *Визначати клінічні симптоми та синдроми при психогеніях*
- ❑ *Діагностувати невідкладні стани у стоматологічних пацієнтів та надавати екстрену медичну допомогу хворим*
- ❑ *Визначати тактику ведення стоматологічних пацієнтів хворих на психогенні розлади*

Тема 5. Неврози. Гострі невротичні реакції

Класифікація неврозов, розподіл за клінічною картиною і перебігом (короткочасні гострі, пролонговані, хронічні, невротичний розвиток). Клінічні особливості, загальні для всіх неврозів і характерні для окремих форм: неврастенії, істерії, неврозу нав'язливих станів, невротичних тривожних розладів, невротичної депресії; соматоформні розлади.

Невротичні реакції: депресивна реакція, неврастенічна реакція, істерична реакція, психастенічна реакція, параліч емоцій.

Визначення особливості психічного стану стоматологічних пацієнтів хворих на психогенні розлади, тактика лікаря-стоматолога.

Тема 6. Психічні порушення при вроджених та набутих вадах ротової порожнини та щелепно-лицевої ділянки

Визначення поняття. Етіологічні фактори. Особливості психічного стану стоматологічних пацієнтів з природженою щілиною піднебіння та з природженою щілиною верхньої губи. Опіки та травми обличчя. Тактика лікаря-стоматолога. Найбільш поширені синдроми при вроджених дефектах: дисморфофобічний, астено-депресивний, астено-фобічний; при набутих дефектах: депресивний, астено-депресивний, депресивно-фобічний.

Тема 7. Психопатії та патохарактерологічний розвиток особистості.

Визначення поняття. Етіологічні фактори психопатії. Основні ознаки психопатії. Клінічні форми психопатії, їх динаміка, вікові особливості. Особливості психічного стану стоматологічних пацієнтів, хворих на збуджену та істеричну психопатію. Патохарактерологічний розвиток особистості, його відмінність від психопатії. Клінічні прояви. Перебіг та прогноз. Тактика лікаря-стоматолога.

Поліетіологічні психічні захворювання.

Конкретні цілі:

- ❑ *Визначати вплив основних чинників розвитку поліетіологічних психічних захворювань*

- ❑ *Визначати основні клінічні симптоми та синдроми при поліетіологічних психічних розладах*
- ❑ *Діагностувати невідкладні стани та вміти надавати екстрену медичну допомогу хворим на поліетіологічні психічні розлади*
- ❑ *Визначати особливості надання стоматологічної допомоги хворим на поліетіологічні психічні розлади*

Тема 8: Шизофренія. Основні клінічні симптоми, форми та типи перебігу.

Визначення поняття. Епідеміологія. Клінічні прояви: розщеплення, основні („негативні”) симптоми (аутизм, емоційне збідніння, розлад асоціативного процесу, ефекторно-вольові порушення), продуктивні симптоми (галюцинації, маревні ідеї, дисморфоманія, дисморфофобія). Основні клінічні форми: параноїдна, проста, гебефренічна, кататонічна. Типи перебігу хвороби: безперервно-прогресивний, приступоподібно-прогресивний, періодичний. Поняття дефекту. Гостре психомоторне збудження та невідкладна медична допомога. Особливості стану ротової порожнини у хворих на шизофренію. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим на шизофренію.

Тема 9: Афективні розлади. Клініка, типи перебігу.

Визначення поняття, поширеність. Біполярний афективний розлад. Клінічні прояви маніакальної та депресивної фаз. Маскована депресія, її соматовегетативні та психопатологічні ознаки. Циклотимія. Профілактика суїцидальної поведінки. Принципи профілактики й терапії афективних розладів. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим на афективні розлади.

Загальні принципи лікування психічних захворювань і розладів.

Конкретні цілі:

- ❑ *Пояснювати загальні принципи лікування психічних захворювань та розладів*
- ❑ *Визначати особливості надання стоматологічної допомоги хворим, які приймають психотропні препарати*
- ❑ *Діагностувати побічні ефекти психофармакотерапії та надавати екстрену медичну допомогу*

Тема 10. Класифікація психотропних препаратів, показання до застосування, ускладнення та методи їх корекції.

Принципи та підходи до фармакотерапії психічних захворювань та розладів. Класифікація основних груп психофармакопрепаратів. Основні показання та протипоказання. Побічні ефекти психофармакотерапії та їх корекція. Підтримуюча терапія. Психотерапія в роботі лікаря стоматолога.

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Загальні питання психіатрії.		
1	Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших медичних дисциплін. Історія розвитку і сучасний стан психіатрії та наркології. Класифікація психічних розладів і захворювань. Принципи терапії, профілактики та реабілітації психічних розладів. Патологія пізнавальних процесів. Порушення відчуття, сприймань, уявлень, їх вікові особливості. Порушення пам'яті.	2
Психічні розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та залежності від них.		
1	Медичні та соціальні проблеми вживання психоактивних речовин.	2
Психогенні психічні захворювання		
2	Емоційний стрес і психічна травма. Загальна характеристика психогенних розладів та їх класифікація. Загальна характеристика невротичних розладів.	2
Всього		6

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Загальні питання психіатрії та загальна психопатологія.		

1	Предмет та завдання психіатрії та наркології. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Особливості структури психіатричної лікарні й диспансеру. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому. Синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів. Порушення відчуття та сприймання. Порушення пам'яті. Порушення мислення та інтелекту. Порушення емоцій. Порушення ефекторної сфери. Порушення свідомості та самосвідомості. Психопатологічні синдроми.	6
Екзогенні психічні розлади. Психічні розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та залежності від них.		
2.	Екзогенні психічні розлади. Епілепсія. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю. Психічні та поведінкові розлади в наслідок вживання наркотичних речовин та речовин, які не внесені в державний перелік наркотиків.	6
Психогенні психічні захворювання		
3.	Неврози. Гострі невротичні реакції. Психічні порушення при вроджених та набутих вадах ротової порожнини та щелепно-лищевої ділянки. Психопатії та патохарактерологічний розвиток особистості.	6
Поліетіологічні психічні захворювання. Загальні принципи лікування психічних захворювань і розладів		
4.	Шизофренія. Основні клінічні симптоми, форми та типи перебігу. Афективні розлади. Клініка, типи перебігу. Класифікація психотропних препаратів, показання до застосування, ускладнення та методи їх корекції.	6
Всього		24

Теми самостійної роботи

№ з/п	ТЕМА	Кількість годин
Загальні питання психіатрії.		
1.	Історія розвитку психіатрії та наркології.	2
2.	Принципи догляду за психічно хворими.	2
3.	Загальні принципи лікування, реабілітації та експертизи психічних захворювань та розладів	2
4.	Історія розвитку психіатрії	2
Підготовка до підсумкового контролю		2
Всього		10
Екзогенні психічні розлади		
1.	Психічні розлади при інфекційних захворюваннях	1
Психогенні психічні захворювання		
2.	Психічні порушення при вроджених вадах ротової порожнини та щелепно-лицевої ділянки.	2
Підготовка до підсумкового контролю		2
Всього		5

Перелік практичних навичок, внесених у матрикул практичних навичок

№ з/п	Назва практичної навички	Рівень засвоєння	Лінія матрикула	Назва змістового модуля у матрикулі
1	Курація хворого з гострим психозом	3	IV	Загальна психопатологія. Порушення свідомості та самосвідомості. Психопатологічні синдроми.
2	Курація хворого з епілептичним статусом	3	IV	Поліетіологічні психічні захворювання. Епілепсія.

5. Критерії оцінювання підготовки, активності і знань студентів з психіатрії та наркології під час семінарського заняття

Рівні	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
-------	------	--

навчальних досягнень		студентів
I. Початковий	1	Зміст навчального матеріалу не розкрито; допущені грубі помилки у визначенні понять, при використанні термінології;
	2	Зміст навчального матеріалу розкрито фрагментарно; наведено елементарні приклади й ознаки неврологічних симптомів; допущені грубі помилки у визначенні понять, при використанні термінології;
	3	Зміст навчального матеріалу розкрито фрагментарно; фрагментарно охарактеризовано окремі неврологічні симптоми; допущені помилки у визначенні понять при використанні термінології;
II. Середній	4	Розкрито основний зміст навчального матеріалу, але його викладено фрагментарно, дано визначення окремих неврологічних понять; неповно охарактеризовано загальні ознаки неврологічних симптомів; допущені помилки й неточності при використанні наукової термінології, визначенні понять.
	5	Розкрито основний зміст навчального матеріалу, але його викладено фрагментарно, не завжди послідовно; охарактеризовано загальні ознаки неврологічних симптомів; допущені помилки й неточності при використанні наукової термінології, визначенні понять; не зроблено висновків;
	6	Розкрито основний зміст навчального матеріалу, але його викладено фрагментарно, не завжди послідовно; наведено прості приклади; визначення понять недостатньо чіткі, не використані як докази висновки та узагальнення із спостережень і дослідів; зроблені висновки не відповідають змісту завдання;
III. Достатній	7	Розкрито основний зміст навчального матеріалу; розкрито суть понять; визначення понять неповні; допущені незначні порушення послідовності викладення, неточності при використанні наукових термінів; зроблено неповні висновки;
	8	Розкрито основний зміст навчального матеріалу; визначення понять неповні, допущені незначні порушення послідовності викладення, незначні

		неточності при використанні наукових термінів; нечітко сформульовані висновки.
	9	Розкрито основний зміст навчального матеріалу: визначення понять повні; допущені незначні порушення послідовності викладення, незначні неточності при використанні наукових термінів; чітко сформульовані висновки, використані матеріали лекцій.
IV. Високий	10	Повністю розкрито зміст матеріалу в об'ємі навчальної програми; проаналізовано й розкрито суть патологічних процесів; встановлено причинно-наслідкові зв'язки, логічно побудовані висновки; використані матеріали лекцій.
	11	Повністю розкрито зміст матеріалу в об'ємі навчальної програми; оцінені основні симптоми; обгрунтовано зроблені висновки; використані матеріали лекцій, додаткової літератури, матеріали до СРС.
	12	Повністю розкрито зміст матеріалу в об'ємі навчальної програми; чітко та правильно дано визначення й розкрито зміст понять, правильно застосовано наукові терміни; показано вміння розв'язувати проблемні завдання, робити обгрунтовані висновки, відповідь повна і може сягати за межі даного завдання, але пов'язана з ним; використані матеріали лекцій, додаткової літератури, матеріали до СРС, методичні матеріали, які розміщені на Web - сторінці кафедри.

Критерії оцінювання виконання практичної роботи студентів з психіатрії та наркології

Бали	Критерії оцінювання практичних навичок
1-3	Допущені грубі помилки під час проведення обстеження психіатричного хворого. Знає лише окремі проби. Відсутність формулювання клінічного діагнозу. Протокол обстеження психіатричного хворого не оформлений.
4-6	Допущені окремі помилки під час проведення обстеження психіатричного хворого, в формулюванні синдрому (відсутній функціональний діагноз). Протокол обстеження психіатричного хворого оформлений з помилками.
7-9	Проведення обстеження психіатричного хворого в повному

	обсязі. Формулювання діагнозу з незначними неточностями (порушення послідовності формулювання функціонального діагнозу). Протокол обстеження психіатричного хворого оформлений з неточностями.
10-12	Практична робота виконана повністю, зроблені обґрунтовані висновки, грамотно оформлений протокол. Правильно застосовані наукові терміни та поняття. .

Критерії оцінювання письмового контролю знань

Критерії оцінювання роботи студентів на практичному занятті із психіатрії та наркології

Протокол дослідження психіатричного хворого – 12 балів

Контролююча програма – 12 балів

з них:

Задача – 30 %

Конструктивні запитання (5) – 60 % (12 % за кожне запитання)

Крок-2 (10 запитань) – 10 % (1 % за тест)

100 % – 12 балів

Оцінка за 12-бальною шкалою	Кількість балів за правильні відповіді	% правильних відповідей	Оцінка за традиційною 4-бальною шкалою
12	39-40	96-100%	5
11	37-38	91-95%	
10	35-36	86-90%	
9	33-34	81-85%	4
8	31-32	76-80%	
7	29-30	71-75%	
6	27-28	66-70%	3
5	25-26	61-65%	
4	21-24	51-60%	
3	17-20	41-50%	2
2	11-16	25-40%	
1	0-10	0-24%	

Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація хворого, ілюстрація, презентація теми заняття; практичні – практична робота, задачі, таблиці, тести.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи:

аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи:

проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Методи контролю

Форми контролю і оцінювання дисципліни

При оцінюванні знань студентів надається перевага стандартизованим методам контролю: тестування (усне, письмове, комп'ютерне), структуровані письмові роботи, структурований контроль практичних навичок.

Оцінка з дисципліни визначається як середня з оцінок за два модулі, на які є структурована навчальна дисципліна.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності та оцінки підсумкового модульного контролю і виражається за 200 бальною системою.

Форми контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок.

Форми поточного контролю:

Теоретичні знання – тестові завдання, комп'ютерне тестування, індивідуальне опитування, співбесіда, письмові роботи.

Практичні навички та уміння – самостійне виконання індивідуальних завдань та вміння робити висновки, проводити пато-психологічне дослідження, уміння самостійно проводити первинне психіатричне інтерв'ю, виконувати окремі міроприємства при невідкладних станах, написання схем та алгоритмів лікування. Підсумковий контроль здійснюється на основі теоретичних знань, практичних навичок та умінь.

Підсумковий контроль засвоєння модуля відбувається по завершенню вивчення блоку відповідних змістових модулів шляхом тестування і вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Форми підсумкового контролю:

Теоретичні знання – система питань письмового та комп'ютерного тестування.

Практичні навички та уміння –

1) дослідження студентами порушень психічних функцій в клінічних бесідах з хворими або на підставі клінічних прикладів, записаних у відеофільмах, кінофільмах, поданих у комп'ютерних програмах та інших навчальних технологіях (оцінка та аналіз психічного стану, симптомів, синдромів психічних порушень, визначення етіологічних факторів, патогенетичних механізмів, типу перебігу захворювання);

2) обґрунтування попереднього діагнозу психічних та психосоматичних розладів, визначення тактики ведення хворих, призначення невідкладної медичної допомоги;

3) вирішення ситуаційних задач (оцінка і аналіз психічного стану, симптомів та синдромів психічних порушень, визначення тактики ведення хворого)

Рекомендується студентам на практичних заняттях коротко записувати теоретичний матеріал, дані про перебіг захворювання у даного хворого.

Розподіл балів, які отримують студенти

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів.

Оцінювання поточної навчальної діяльності:

Студенту за кожний етап практичного заняття (практична частина, семінарське обговорення, письмовий контроль) виставляється оцінка за 12-бальною шкалою. Потім виводиться середнє арифметичне значення трьох оцінок, яке виставляється в журнал.

На практичній частині за кожен етап роботи виставляється оцінка наступним чином: студент оглядає пацієнта. За виконанням практичної роботи

ретельно слідкує викладач. Студент оформляє протокол дослідження хворого. На цьому етапі студент може отримати 12 балів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

№	(поточне тестування)	Оцінка
1	Заняття 1	
		12
	Середній бал за заняття переводиться у шкалу оцінювання	120 балів
	Підсумковий контроль	80
	РАЗОМ сума балів	200

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

№	(поточне тестування)	Оцінка
	Заняття 2	12
	Заняття 3	12
	Заняття 4	12
	Середній бал за заняття переводиться у шкалу оцінювання	120 балів
	Підсумковий контроль засвоєння модуля № 2	80
	РАЗОМ сума балів за засвоєння модуля № 2	200

Мінімальний середній бал, з яким студент допускається до складання підсумкового контролю модуля – 4 бали.

Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модуля, дорівнює 120 балам.

Модульний підсумковий контроль:

Модульний підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення модуля. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні модуля набрали кількість балів не меншу за мінімальну.

Форма проведення підсумкового контролю має бути стандартизованою і включати контроль теоретичної і практичної підготовки. Конкретні форми контролю з психіатрії та наркології визначаються у робочій навчальній програмі.

Максимальна сума балів підсумкового контролю дорівнює 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менш **50 балів**.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з психіатрії та наркології виставляється лише тим студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни.

Кількість балів, яку студент набирає з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з модулів дисципліни і підсумкового контролю засвоєння модулів № 1 і 2.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового модульного контролю).

Конвертація кількості балів з психіатрії та наркології в оцінку за шкалою ECTS та 4-ртьох бальною (традиційну)

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у шкалу ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Відсоток студентів визначається на виборці студентів даного курсу в межах відповідної спеціальності.

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у 4-ртьох бальною шкалою таким чином:

Оцінка ECTS	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
A	«5»
B, C	«4»
D, E	«3»
FX, F	«2»

Оцінка з дисципліни FX та F («2») виставляється студенту, якому не зараховано хоча б один модуль з дисципліни.

Оцінка FX («2») виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали модульний підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового модульного контролю, не більше 2-ох разів, під час зимових канікул та впродовж двох (додаткових) тижнів після закінчення весняного семестру за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного модуля, або не набрали за поточний навчальну діяльність з модуля мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	A	відмінно	зараховано
	B	добре	
	C		
	D	задовільно	
	E		
	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. Зразки питань для семестрового тестового іспиту.

- Визначте вид галюцинації, при якій уявний образ „сприймається” одним аналізатором. Хворий чує розмову („голоси”), але не бачить того, хто розмовляє:
 - Галюцинація екстракампінна
 - Галюцинація елементарна.
 - Псевдогалюцинація.
 - Функціональна галюцинація.
 - Складна галюцинація.

2. Визначте вид розладу сприймання, при якому хворий одночасно з чиканням годинника чує: пияк... пияк... пияк...

- А. Ілюзія.
- В. Коментуюча галюцинація.
- С. Акустична гіперстезія.
- Д Функціональна галюцинація.
- Е. Психогенна галюцинація.

3. Хворий після перенесення ЧМТ втратив пам'ять на події, що передували травмі та післятравматичний період. Дане порушення класифікується як:

- А. Ретроградна амнезія.
- В. Антероградна амнезія.
- С. С-мВерніке-Корсакова.
- Д. Транзиторний анамнестичний синдром.
- Е. Антероретроградна амнезія.

4. Виберіть з наведених нижче визначень, відповідне терміну „афектогенна амнезія”.

- А. Втрата спроможності запам'ятовувати поточні події.
- В. Втрата спогадів про події, що мали місце під час бурхливої емоційної реакції – афект.
- С. Випадіння пам'яті на події, що передували розвитку гострого психотичного стану.
- Д. Поступово наростаюче та далеко йдуче спустошення пам'яті.
- Е. Втрата спогадів про події, що безпосередньо слідують по закінченні періоду втрати свідомості.

5. Які з перерахованих нижче галюцинацій супроводжуються баченням власного образу?

- А. Кінематографічні.
- В. Геміаноптичні.
- С. Екстракампінні.
- Д. Аутоскопічні.
- Е. Зорові вербальні.

7. Орієнтовний перелік практичних робіт та завдань для підсумкового контролю

1. Провести клінічне обстеження хворого та описати психічний статус.
2. Проаналізувати дані клінічного та параклінічного дослідження та поставити попередній діагноз психічного або психосоматичного розладу.
3. Визначити психотичний чи непсихотичний рівень психічного порушення у хворого.

4. Визначити наявність у хворого показань для невідкладної госпіталізації.

5. Вирішити клінічну задачу з діагностування та надання невідкладної допомоги (при психомоторному збудженні, при епілептичному статусі, ускладненнях лікування психотропними препаратами, відмові від їжі, ступорі).

6. Вирішити клінічну задачу з визначення тактики ведення хворого з психічним розладом або залежністю.

7. Визначити рівень соціальної небезпеки, ризика автоагресії психічно хворого.

8. Скласти виважене заключення з попереднім діагнозом і дати направлення на консультацію до лікаря-психіатра.

9. Призначити один із адекватних стану хворого психотропних препаратів у дозах, відповідних до віку хворого.

10. Дати рекомендації родичам хворого з догляду.

8. Засоби для проведення поточного та підсумкового контролю

9. Рекомендована література

Базова

1. Гаванко В.Л., Самардакова Г.О., Коростій В.І., Пропедевтика психіатрії. – Харків: Регіон-інформ, 2003.
2. Гаванко В.Л., Самардакова Г.О., Бачеріков М.Є. Психіатрія і наркологія. – К.: Здоров'я, 1993.
3. Гаванко В.Л., Самардакова Г.О., Григорова І.А., Наркологія. - Харків: Регіон-інформ, 2003.
4. Психіатрія. Г.Т. Сонник, О.К. Напресенко, А.М. Скрипніков. Психіатрія. К.: Здоров'я
5. Вітенко І.С., Спірна І.Д. Психіатричні та психічні аспекти судово-медичної експертизи. – Дніпропетровськ, 2002.
6. Спірна І.Д., Леонов С.Ф. Медико-соціальні аспекти залежності від психоактивних речовин. – Дніпропетровськ, 2005.
7. Личко А.Е., Бітенский В.С., Подростковая наркология. - М.: Медицина, 1991. - 302с.

8. Каплан Г., Седок Б. Дж. Клиническая психиатрия. - М.: Медицина, 2002.
9. Бухановский А.О., Кутявин Ю.А., Литвак М.Е. Общая психопатология. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997.
10. Попов Ю.В., Вид В.Д. Современная клиническая психиатрия. – М. 1997.
11. Менделевич М.Д. Психиатрическая пропедевтика. - М.: Медицина, 1997.
12. Коркина М.В., Лакосина Н.Д., Личко А.Е. Психиатрия - М.: Медицина, 1995.
13. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1997.

Допоміжна

14. Ковалев В.В. Психиатрия детского возраста. - М.: Медицина, 1995.
15. Морозов Т.В., Шумкий Н.Г. Введение в клиническую психиатрию. – н. Новгород: Изд-во НГМА, 1998.
16. Кузнецов В.М., Чернявський В.М. Психіатрія. – К.: Здоров'я, 1993.
17. Клінічна психіатрія-Під ред. Н.Е. Бачерикова. –К. : Здоров'я, 1989.

16. Інформаційні ресурси

1. [Матеріали для підготовки студентів до лекцій](#)
2. [Матеріали для підготовки студентів до практичних занять.](#)